

Rolducs Schooljaar 1949-1950, Kroniek van het Jaarboek 1950

Hier beginnen de beschouwingen over de jaren 1950-1955 in de Kronieken van de Jaarboeken van Rolduc. De Tweede Wereldoorlog is voorbij; het Rolduc van de scholen, het landelijke RK Internaat is omgebouwd tot een klein en vooral knus seminarie voor het bisdom Roermond en wat gebeurt er dan?

Ik heb een vreselijk zwak voor de jaren vijftig. Het waren de eerste jaren van mijn bestaan waaraan ik nog echte, mierzoete herinneringen heb. De verhuizing van de binnenstad van Maastricht naar de noordrand van de stad in de buurt van het latere voetbalstadion De Geusselt, herinner ik me niet als net tweejarige, maar wel de geboorte van mijn jongste zusje, april 1950. Ik zie haar liggen in het wiegje. Dat is het allereerste begin van mijn herinnering. De huizen, (blokken van drie verdiepingen), gebouwd langs een vierhoek van straten met een open zijde, zijn recent allemaal gesloopt en vermalen en intussen vervangen door lagere, duurzamere rijtjeswoningen met een spits dak. Ik zie en hoor ook communiefeesten in dat grootgezinshuis van drie verdiepingen en een waskelder, een kelder en het 'sjop'. Dat was een open maar ingebouwde ruimte, van waaruit je een langgerekte, smalle tuin in kon rennen. Mijn vele ooms en tantes vooral van vaderskant (hij was de jongste zoon van dertien kinderen) zongen tot tussen drie en vier de ene smartlap, aria, Maastrichts straatliedje of Duits Rijnlied en een ballade in het Kölsch na elkaar en met elkaar en “menier

pestoer” bezocht onze communiefeesten, vijf jaar na elkaar, elk jaar, altijd als laatste, want bij ons was 't het gezelligste, zei de Zeereerwaarde. Die vreselijke oorlog was eindelijk voorbij. Er was weer een toekomst voor iedereen en er bleek nog geld genoeg te zijn om de samenleving volgens de vertrouwde vooroorlogse lijnen weer op te bouwen. Zou de eeuwige rust en vrede dan toch over de hele aardbol terugkeren?

Voor wie de kroniek 1949/1950 vanaf de datum 22 juli 1949 begint na te lopen wordt duidelijk dat Rolduc na de sluiting van het landelijke internaat toch nog een tweede leven kent.

Op vrijdag 22 juli beginnen in het oude Roda de kaderdagen van de Katholieke Volkspartij. En dan staat er “De vele gasten voelen zich onmiddellijk thuis: geëigende sfeer om het zware probleem “De Eigendom” te bestuderen. Natuurlijk is het complex Rolduc veel te groot om enkel kleinseminarie te zijn!! Ik zie een vooruitblik op Rolducs toekomst in een volgende eeuw, Want er komen nog veel meer ontvangsten van mensen en activiteiten voorbij deze zomer. Zoals de vergadering van vele 'bedaarde' zelateurs en nog veel meer 'snaterende' zelatrices van de Pauselijke

Missiegenootschappen, afdeling Kerkrade, op woensdag 27 juli met een toespraak van Mgr. Dr. F. Feron. Er is ook het verhaal van een missionaris, een missiefilm en een Limburgse koffietafel. Rolduc heeft zeker 'gastvrije poorten', maar laat zich ook smalend uit over zijn gasten door ze met eenden te vergelijken, nota bene in de officiële kroniek.

Op zondag 7 augustus gaat alweer voor de achttiende keer de Sociale Studieweek op herhaling met prominente gasten als staatsman Beel, de beide bisschoppen Lemmens en

Hanssen. Het gaat over “sociale rechtvaardigheid”. Er komt ook nog een Nederlandse minister voorbij om te praten over de bekostiging van herstel van (mijn)schade aan kerk en abtswoning. “Rolduc wordt oud en is niet meer zo vast ter been”, merkt de chroniqueur daarbij op, maar haast zich om te noteren “Wel oud, maar toch nog vitaal”, als het gaat om een groot orgelconcert door een bekende Belgische organist voor de Culturele Kring “Het Land van Rode” in de bedreigde kerk van Rolduc. Rode Kruis afdeling Limburg houdt een grote rampoefening in het bosquet met maar liefst honderddertig gewonden en zwaargewonden, gespeeld door “R.K. Verkenner van Kerkrade” en leerlingen van de O.V.S. dat is de Ondergrondse Vakschool die jongelui opleidt tot mijnwerker in kolenmijnen. Maar als bij toverslag staan alle slachtoffers op en zoeken een droog en goed heenkomen, als er plotseling een enorme stortbui naar beneden komt bij het begin van de oefening.

Op dinsdag 6 september is het toch eindelijk tijd voor het echte werk. Het 40-jarig priesterjubileum van Mgr. Lemmens is op zijn eigen verzoek in stilte voorbijgegaan op 26 augustus, de curs van Klein- en Groot-Rolduc zijn van een nieuwe kiezellaag voorzien, de lerarenretraite is voorbij en daar komen ze dan: de jongens, om wie het allemaal draait. Die avond tegen zeven uur worden er in totaal 457 uitgeladen uit de inmiddels bekende bussen. Er zijn 98 nieuwe gezichten. De leerlingen uit Kerkrade zijn om acht uur binnen. Filosofen onder hen merken onmiddellijk dat ze wat meer vrijheid hebben gekregen: de aula minor aan het voorplein heeft als nieuwe bestemming casino gekregen. Dat is gewoon een deftig eufemisme uit de boze wereld voor feestzaal. Het oude casino, ergens heel hoog aan de

achterkant van het complex wordt omgebouwd tot slaapzaal. Diezelfde filosofen hebben ook permissie gekregen om het voorplein als wandelpark te gebruiken en die wandelingen mogen zelfs zover gaan als de Heyendahliaan en de Rolduckerweg. Zeer landelijke wegen, want van de rotondekruising van vandaag de dag aan het eind van de prachtige Rolducse oprijlaan was toen nog geen sprake. Ik vraag me trouwens af of die hier opgevoerde wandelingen ook een functie hadden bij het oefenen van het brevierlezen in de open lucht bij goed weer. Ik heb zelf het Filosoficum nooit gehaald noch geambieerd. Maar deze wandelconcessie is voor mijn gevoel wel in dit licht te zien gezien de toenemende vrome stemming op het kleinseminarie. De badkamers (douchehokjes?) zijn opgeknapt met speciale vermelding van de mogelijkheid om de sluiting van de deurtjes op rood te draaien. Wat de lezer van vandaag nog aan verandering merkt, ook in de tekst van de kroniek is de vaste vermelding van twee hoofdletters voorafgaande aan de familienamen van leraren. Zij zijn geen 'professeur' meer zoals in de francofone tijd tot aan het begin van de twintigste eeuw, ook geen Heer meer of Heeren in het ouderwetse meervoud, maar R. D. Dat moet voluit gelezen worden als Reverendus Dominus, vertaald Eerwaarde Heer. Daarmee verraadde zich een nieuwe kroniekschrijver en volgens mijn lijstje betreft dat de R. D. Charles Janssen uit Maastricht, godsdienstleraar met een rustig en vriendelijk karakter. Nog twee details over de Ri. Di. (meervoud/ pluralis, natuurlijk): R.D. Schrijven krijgt nu alle koorzang op Rolduc onder zijn hoede, omdat R.D. Gerard van Hees musicologie gaat studeren in Nijmegen en, niet onbelangrijk, R.D. Jos Stassen krijgt permissie naar de Academie voor Beeldende Kunsten

in Den Haag te gaan. Hij wordt op de langere termijn tekenleraar en redder van Rolducs gebouwen.

De school beperkt zich voorshands tot het uitdelen van lesroosters en enkele vermaningen en aanwijzingen van de klassenleraar. Want eerst moet de gebruikelijke retraite van drie dagen worden afgewerkt. Daarna is het de verre en nabije buitenwereld die de aandacht trekt. Er wordt gebeden voor het op het altaar “uitgestelde” allerheiligste voor de bescherming van de Heilige Plaatsen, dat zijn de RK heiligdommen in Palestina, voornamelijk in Jeruzalem. En heel dichtbij: men ziet voor de eerste keer na de oorlog de Duitse vlag wapperen op het Kasteel van Herzogenrath, omdat West-Duitsland een president heeft gekregen.

Maandag 12 september is eindelijk de eerste, echte schooldag en één dag later verschijnt bij drukkerij Schenk in Maastricht een speciale schoolagenda voor Rolduc met op de titelpagina een mooie foto van Rolduc en een korte biografie van stichter Ailbertus. Het schooljaar is net twee weken oud of daar is alweer het eerste feest. De Voorbereidende Klas is vijftig jaar oud. De hele VK heeft een uitstapje, geen school.

Op zondag 2 oktober komt een Jezuïet, leraar aan het grootseminarie van Djokja, een eenvoudige, spannende en boeiende spreekbeurt houden over de missie in Indonesië. Een prettige causerie, zegt de Kroniek. In december '49 worden de beruchte Politie Acties beëindigd en eind december 1949 draagt Nederland de soevereiniteit over. Deze gruwelijke koloniale oorlog zal wel nauwelijks aan de orde zijn gekomen in deze “prettige causerie”...

Op zondag 9 oktober zijn de ouders van de bijna honderd nieuwelingen al welkom op Rolduc om te bezien hoe het met hun kroost gaat. Citaat “De meeste ouders mogen constateren dat hun jongens zijn toegenomen in wijsheid, gewicht en lengte.” Hoeveel jongens zijn er mee terug naar huis gegaan vanwege heimwee? En over welk onderwerp sprak “mijnheer Toussaint uit Terwinselen” voor de Heemkundeclub. De kroniek is hier wat slordig, preciezer: zeer weinig inhoudelijk en propagandistisch. De oktobermaand staat helemaal bol van de feestjes: De 60ste verjaardag van Sjang Derix, Rolducs bekendste portier op 2 oktober.

Op 5 oktober: Moeder-Overste van de zusters viert haar zilveren professiefest met een aubade van de harmonie, een speech van de opperfilosoof, en een halve dag vrij voor de hele school.

Wonderboy mgr. dr. J. Damen maakt een fikse promotie in Rome bij de H. Stoel: hij wordt bevorderd tot officieel kerkelijk gezant bij de paus. Dat levert geen vrije uren op voor de jongens.

Het comité 'Roda-klokken' zorgt ervoor dat de door de Duitsers tot kanonnen omgesmolten klokken vervangen worden door drie nieuw gegoten exemplaren.

Klein Rolduc bestaat 50 jaar en dat wordt in het weekend van 15 en 16 oktober gevierd. Er is poppenkast in de studiezaal, Ailbertus, de stichter, komt op bezoek, een plechtige Hoogmis is vaste prik, zo ook een aubade van de Harmonie. De groten delen in de feestvreugde, maar op een geheel eigen manier: zij roepen de zondag tot “sociale dag”

uit en luisteren naar lezingen als 'het jeugdprobleem onder de vrouwelijke jeugd.' Ook enkele kajotters komen voorbij om over hun kajotterswerk te spreken. Een Kajotter is een lid van de Katholieke Arbeidersjeugd, een organisatie die in 1925 in België werd opgericht, in de jaren vijftig zijn hoogtepunt beleefde met vele afdelingen in Nederland en België. De KAJ versplinterde in de jaren zestig door interne strubbelingen en leidt op dit moment (2022) een enigszins zieltogend bestaan.

Maandag 17 oktober is voor Rolduc een bijzondere dag: het handschrift van de Annales Rodenses komt terug naar Nederland. Deze unieke bron van Rolducs vroegste geschiedenis lag meer dan honderd jaar in de voormalige Koninklijke Bibliotheek in Berlijn, werd daar opgehaald door de Algemene Rijksarchivaris van Nederland, Dr. Graswinkel en overgedragen aan het Rijksarchief in Maastricht. Deze tekst bevindt zich nu in het Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht. In 1995 verscheen een eerste vertaling in het Nederlands.

En hier wreekt zich het feit dat genoemde dr. Graswinkel geen belangrijk geestelijk heer of prelaat was. De Kroniek van Rolduc spelt niet alleen zijn naam verkeerd, laat ook zijn juiste titel weg, terwijl titels normaal breed worden uitgemeten en gaat ook niet in op de onschatbare verdiensten van deze bijzonder energieke en aardige man voor het Nederlands archiefwezen en bibliotheken in de jaren direct na de oorlog. Het gaat om Jonkheer Dr. Dirk Petrus Marius Graswinckel (Utrecht 1888 – Den Haag 1960), in de Nederlandse adel verheven in 1906, een grote zeldzaamheid in ons land.

Wat ik net schreef over hoge geestelijken of prelaten geldt a fortiori natuurlijk voor oud-leerlingen. Zo wordt op dinsdag 1 november Jan van Aken (op Rolduc van 1918-1921) in de lucht gestoken. Ik bedoel natuurlijk dr. ir. Jan S.A.M. van Aken (1903-1988) die op die datum benoemd werd tot Directeur der Staatsmijnen (later DSM). Zijn grote verdienste is dat de Staatsmijnen onder zijn leiding werden omgebouwd van 's lands grootste kolenboer tot een groot chemisch concern. Van Akens hele carrière komt in kort bestek voorbij. De trots over de fraaie loopbaansprong van een oud-leerling op 1 november wordt meteen drie dagen later totaal weggenomen door de benoeming van Prefect Groot Rolduc, Directeur en Vicepresident en oprichter van de harmonie, Herman Turlings, tot Directeur van het Bisschoppelijk College in Sittard. Daarmee valt een van de steunpilaren van het gezag en paladijn van President Van der Mühlen weg uit de organisatie van het nog zo jonge kleinseminarie. Waarom deze ingreep in het bisdompersoneel? Zou de monseigneur vinden dat het zo geweldig gaat met zijn favoriete instituut, dat Turlings wel gemist kan worden of vervangen door een ander? Of was deze man, van wie de kroniek schrijft, dat hij “een man was van orde en stipte plichtsvervulling, die geen vingerbreed week van de hem opgedragen taak,” weinig geliefd? En dan staat er ook nog, dat iedereen zich verheugt van harte bij deze opdracht, waarin allen een beloning en bekroning zien van zijn vele werk.” En dan zegt R.D. Turlings in een speech tijdens zijn laatste middagmaal tenslotte: “Ik heb getracht iedereen te helpen en nooit bewust iemand pijn te doen.” Voeg daarbij het feit, dat de chroniqueur enkel malen in zijn tekst over Turlings schrijft over zijn “heengaan”, als hij het

Dir. H. J. H. TURLINGS 1924—1949

vertrek van de vicepresident bedoelt, een term die veel meer past bij het overlijden van een persoon en kijk eens goed naar die ijzige, doordringende blik van het portret van Turlings op blz 11 van het Jaarboek boven die stijve bef. Ik heb het gevoel dat Herman Turlings zich door al te grote strengheid zeer onbemind heeft gemaakt in veel lagen van de Rolducse gemeenschap en wellicht ook, dat hij de 'Bölles'

als hoogste gezagsdrager naar de kroon stak. Ik zou wel eens iemand willen spreken die deze 'promotie' van dichtbij heeft meegemaakt. En wie zijn opvolger werd? Daarover geeft de kroniek geen echte duidelijkheid. Op zaterdag 5 november staat er dat de twee laatste lessen van de ochtend vervallen en dat de leerlingen in die tijd een flinke congé-wandeling maken “ter ere van de nieuwe Directeur”. Ik ben geneigd hierbij te denken: “En die ouwe zijn we gelukkig kwijt.”

En op 11 november, vrijdag een week verder wordt de aankomst van een nieuwe leraar en collega gemeld. R. D. J. Bosch, in verband met het **heengaan** van RD Turlings op Rolduc benoemd. Filosofie in Rome gestudeerd en het laatste jaar aan zijn proefschrift gewerkt in Leuven. Zou dat dan de nieuwe directeur zijn of nog worden? J.W. Bosch verschijnt wel in het rijtje priesterleraren in het jaarboek 1950-1951. Gezien zijn opleiding in Rome zal hij wel filosofie gedoceerd

hebben aan 'de filosofie'. Vooruit: de Kuuzjerie. Nu was Herman Turlings ook nog eens redacteur van het Jaarboek van Rolduc. Op die post wordt hij wel uitdrukkelijk vervangen en wel door godsdienstleraar R. D. Ch. Janssen uit Maastricht. "Hij stelt zich bij dezen aan de lezers voor en beveelt zich in hun clementie aan." Als deze Janssen toch begonnen is met het invoeren van de titel R.D. voor de naam van elke priesterleraar, dan heb ik daar persoonlijk geen enkel clementie voor. Ik herinner me hem als een klein, goedlachs mannetje met een zacht karakter, geestelijk adviseur van de pioniers. Ooit gaf hij aan het eind van een trimester een compositie godsdienst, waaraan ik enthousiast zat te werken met boeken, schriften en aantekeningen bloot op de schrijfbank. Bij het inleveren van mijn werk merkten een paar klasgenoten op dat ik gespiekt had en alles overgeschreven vanuit boeken en schriften vol aantekeningen. Het was in mijn eerste Rolducse jaar in klas I gym b en vandaar dat ik totaal overstuur raakte en in een pauze naar 'Sjarelke', zoals hij genoemd werd door de jongens toeging en huilend op zijn kamer vroeg of ik gespiekt had en wat daar de straf voor was. Hij troostte me onmiddellijk en zei dat er niets aan de hand was, omdat hij iemand die zijn bronnen goed raadpleegde over godsdienst zeer kon waarderen. Ik was nog geen dertien.

Op dinsdag 22 november staat Rolduc op de agenda van de Tweede Kamer in Den Haag. Minister van Economische Zaken dr. J.R.N. van den Brink (32 jaar, jongste minister ooit) brengt de mijnschade aan kerk en toren van Rolduc onder de aandacht van het parlement. Dat leidt, zoals zo vaak in de Nederlandse politiek, ook in die van de jaren vijftig, tot instelling van een commissie met daarin meer

kopstukken uit het mijnwezen dan uit de monumentenzorg. Het zal dan ook nog heel lang duren en ook vele miljoenen, voordat de kerk opgeknapt en ook voor lange tijd behoed is voor scheuren en verzakkingen.

Vrijdag 25 november is het St. Cathrien, het feest van de patroonheilige der filosofen. Zij presenteren elk jaar weer een mooi toneelstuk voor de hele school op die dag en zo ook in 1949. “**De Hoed van Italiaans Stro**” is de titel van het blijspel, waarmee de wijsgeren voor de dag komen. Niet alleen is de titel al enkele dagen voor de uitvoering bekend, terwijl die normaal streng geheimgehouden wordt, omdat het nu eenmaal een verrassing moet zijn, maar het stuk zelf, een blijspel valt totaal niet in de smaak. Dat blijkt al uit de hooghartige reactie van de kroniekschrijver. Hij slaat de kuuzje met een smalend Horatius-citaat om de oren: “Nec luisse pudet, sed non incidere ludo” (Hor. Epistula I, 14, vers 36). “Het is geen schande losbandig te zijn geweest, maar er moet wel een einde aan komen”, staat er en de context is een discussie tussen de briefschrijver en de geadresseerde over de geneugten van het stadsleven met kroegen en hoeren (meretrices) en de eenvoud en de rust van het simpele landleven met als conclusie van Horatius: “ik vind: Men moet tevreden doen al wat men kan.” Toegepast op de strooien hoed uit Italië is de spot en afkeuring duidelijk: het was een leuk blijspel, maar eigenlijk veel te leuk. De platte lol hield maar niet op. Dezelfde strekking heeft ook de korte recensie in het jaarboek door een van de filosofen zelf geschreven: we hebben eens goed gelachen, maar wat stelde het eigenlijk voor, dat blijspel. En dat is inderdaad de hamvraag: waar ging dat blijspel eigenlijk over? Daar zwijgen de scribenten als het graf over. Welnu de

bron van het blijspel is een Frans toneelstuk uit de jaren twintig van de twintigste eeuw, later ook verfilmd. De intrige is flinterdun: een getrouwde dame met een bevallig Italiaans, strooien hoedje op het hoofd begeeft zich te paard naar een bruiloftsfeest, maar duikt onderweg met haar minnaar de bosjes in. O jee! Het hoedje wordt natuurlijk ergens achteloos neergelegd en haar paard lust wel een flinke hap Italiaans stro en eet de hoed helemaal op. Wat een probleem! Zonder hoedje aankomen op een bruiloftsfeest als getrouwde vrouw, terwijl manlief al ter plekke is om samen met haar te vieren. Naar de zeden van 1928, toen “**Un chapeau de paille d'Italie**”¹ geschreven werd, kon dat tot niets anders dan een schandaal leiden met allerlei lachwekkende verwickelingen. Een heel gewaagd onderwerp voor een filosofentoneel en in de benepen cultuur van een kleinseminarie waar het vrouwen en seks betreft, past daar enkel afkeurend verzwijgen en hooghartig afkeuren met een kak-citaat uit de klassieke oudheid. Regisseur van dit toneelstuk was overigens R.D. L. Wijnen, later bijgenaamd 'De Boer', leraar Nederlands. Er krijgt op Sint Cathrien nog iemand een veeg uit de pan van Horatius. De kroniekschrijver verhaalt van niet de minste van de vele huisgenoten, een persoon die pantoffels ging kopen op de vrije filosofendag. De winkeljuf vraagt de man: “Hoe groot, Eerwaarde?”

¹ Het stuk lijkt geschreven te zijn in 1851 door Eugene Labiche.

en ze krijgt als antwoord: “Allebei even groot” De reactie van de kroniek “Quandoque dormitat bonus Homerus!” “Wanneer de goede Homerus indut of dommelt”, is de vertaling van deze regel uit de Ars Poetica van Horatius (vers 359). De context is dat Horatius aangeeft hoe vaak een dichter in de fout kan gaan: ben je een mindere poëet dan kan ik je nog prijzen en om je lachen, als je twee of drie keer de mist ingaat, maar bij een Homerus? Ik word boos als Homerus indut. Kennelijk was degene van die opmerking over de pantoffels een figuur met een hoge dunk van zichzelf. Het is verbazingwekkend hoe je binnen het Rolducse lerarenkorps op de hak genomen kon worden. En dat, terwijl de pantoffelman eigenlijk alleen maar een goede grap maakt ten koste van zichzelf. Het meisje vraagt immers “Hoe groot?”, terwijl ze eigenlijk had moeten vragen “Welke maat hebt U, Eerwaarde? Deze Homerus knikkebolde helemaal niet! Integendeel!

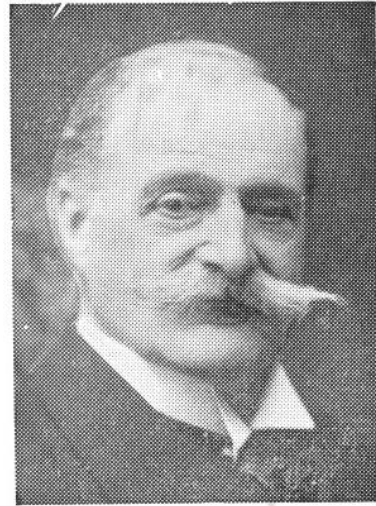
November eindigt met veel regen. De filosofen presenteren een poppenkastvoorstelling in de grote speelzaal om door een totaal verregende zondagmiddag heen te komen of om dat domme hoedje te doen vergeten. Het Rolducs Orkest maakt muziek. En twee dagen voor het einde van de maand, op maandag 28-11 wordt ook duidelijk wie de onvervangbare Herman Turlings toch mag vervangen: Dr. Pieter S. Everts, ongetwijfeld familie van Mgr. Dr. Willem Everts (directeur 1868-1893), zelf cum laude gepromoveerd in de klassieke letteren en de rector van het gymnasium geweest sinds 1939, wordt Vice-President onder Van der Mühlen en de tweede classicus Frans “Pap” Stroux wordt lid van de Raad, een adviescollege van het Presidium, op Turlings' stoel, terwijl het hoofd van het Philosophicum R.D. Huysmans als nieuw

lid van de Raad mag aanschuiven. Waarmee Rolducs leiding weer op volle stoom is.

Jaarlijks de leukste tijd op Rolduc is in mijn herinnering de Sinterklaastijd. Het creatief omgaan met een zeer gulle heilige uit een zeer ver verleden, die zijn verrassingen altijd gepaard doet gaan met vermaningen op rijm en er een heel hulpleger van zwartgemaakte clowns, jongleurs en grappenmakers erop na houdt, ligt diep in de Rolducse traditie vastgeklonken, tenminste nog in december 1949, toen de onschuld van al die serieuze malligheid nog werd ingezien. Op maandag 5 december, de dag voor de eigenlijke feestdag van de heilige bisschop Nicolaas en zo hoort het ook, bevindt zich in nagenoeg elke chambret een doos of tas met cadeautjes en het is dan ook hard rennen voor iedereen om zich snel te laten verrassen. En vervolgens bedankbrieven naar huis te schrijven, want echte gelovigen? Neen hoor geen een. Nicolaas (6 december) heeft in de heiligenkalender, die op Rolduc altijd strikt werd nageleefd, nogal concurrentie van het feest van Maria Onbevleete Ontvangenis (8 december, precies negen maanden voor 8 september: Maria geboorte). Aan het Mariafeest van 8 december gaat een triduum (een vrome driedaagse met extra gebed en predicaties in de kerk) vooraf. Dat triduum begint dus op 6 december en ik vraag me af wie tussen de kadootjes en surprises daar echt op zit te wachten. Op vrijdag 16 december is het uit met de verwennerij. Een reeks pittige proefwerken alias composities moeten afgewerkt worden want al op donderdag, 22 december, da's een week verder rijden de bussen van de Limburgse Tramweg Maatschappij voor om de jongens naar huis te brengen. Kerstavond voor de jongens valt dus op 21 december, de midwinter, in de grote

speelzaal. En op Driekoningen, 6 januari 1950, moet Zes Gym alweer terug zijn voor extra tentamens, terwijl de bulk van de schoolpopulatie op de avond van woensdag 11 januari binnen moet zijn.

Op donderdag 12 januari overlijdt **Dr. Beckers uit Beek**² in het ziekenhuis te Maastricht. Hij is te Sittard op 23 augustus 1862 geboren. Een levenslange vriend van Rolduc, waarop hij volgens de chroniqueur een ongewoon lange tijd doorbracht **(1873-1889)**. Wellicht is het een verschrijving, want een Jozef Beckers uit Sittard zat op Rolduc in de periode 1879-1883.

Dr. H. J. BECKERS †

---

² Er zijn wat tegenstrijdigheden in de artikelen die over hem geschreven zijn. Hij zou op Rolduc de HBS hebben gedaan. Maar dan is de rol van Thissen hem voorbereiden op een colloquium doctum. In andere artikelen wordt gesproken van een gymnasium. Hoe het ook moge zijn; met behulp van de leerlinglijsten, de bevolkingsregisters te Kerkrade [over Rolduc] en Sittard en de registratie van de staatsexamens is te achterhalen wat Beckers precies voor vooropleiding heeft en hoe lang hij op Rolduc heeft gezeten. In de lijst van geslaagde HBS-ers uit Rolduc van Pothast komt hij niet voor.

Hij was jarenlang huisarts in Beek, maar deed zoveel meer: archeologie, opgravingen, lokale historie en ook toneelregie. De kroniek geeft geen verklaring voor de lange tijd dat Beckers op Rolduc is geweest. Maar een herdenkingsartikel in het Natuurhistorisch Maandblad in 1962, bij zijn honderdste geboortedag zegt dat hij op Rolduc zeer ernstig ziek werd en zijn studie moest afbreken en het aanvankelijk slecht uitzag voor hem, maar dat hij na enkele jaren herstelde. Met veel hulp en steun van leraar Grieks en Latijn, **F.H. Joseph Thissen**³, die november 1863 in het onderwijs te Rolduc begon, werd Beckers voor het staatsexamen gymnasium

voorbereid en slaagde hij kennelijk in 1889, waarna hij geneeskunde in Amsterdam ging studeren, zijn artsexamen haalde en toen in 1898 in Beek huisarts werd.

Intussen werden in de kroniek Rolduc 1950 schamele 33 halve regeltjes gewijd aan de enorme verdiensten van deze geweldige man en is er ook geen In Memoriam gewijd aan Dr. Beckers⁴ op andere bladzijden van het jaarboek. “Een Oud-Leerling en vriend op wie Rolduc trots mag gaan”, is de

---

³ Wie een mooie schets van Thissen wil lezen moet maar eens de herinnering van Frans Erens lezen in het Jaarboek 1924 op pagina 58-61. Thissen speelt ook een rol in de Kleine Republiek van Lodewijk van Deyssel onder de naam Tiessen.

⁴ Het door Beckers en zijn zoon geschreven boek: Voorgeschiedenis van Zuid-Limburg en niet van Limburg zoals de chroniqueur noteert, is een indrukwekkend boek. Het is zeker interessant om het eens te bekijken. Beckers was ook betrokken bij de opgravingen van de Thermen in Heerlen. Van grote waarde was ook zijn vondstbericht van de unieke sarcofaag van Simpelveld.

slotsom van de chroniqueur, maar die trots blijkt echt nergens uit. Hij was dan ook geen prelaat, maar zoveel meer.

Op zaterdag 14 januari wordt gemeld door de chroniqueur dat de uitslag van de tentamens bekend is. De tentamens, waarvoor de zesgymmers op 6 januari, Driekoningendag, moesten terugkeren. Zijn het dus allemaal Wijzen uit het Oosten? Dat moeten de tentamens uitmaken. En wat is het commentaar op de uitslag van de tentamens op 14 januari?

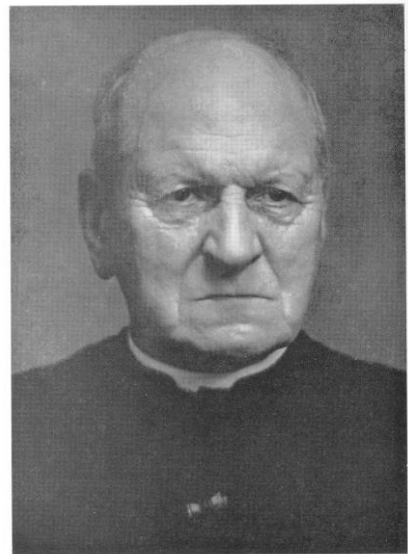
Natuurlijk weer een Latijnse kreet: “Van sommigen kan gezegd worden: “Per aliam viam reversi sunt”. Dat slaat op de Driekoningen, die gewaarschuwd voor Koning Herodes langs een andere weg naar hun land terugkeerden. Vul aan: “in regionem suam.” (Mattheus, hoofdstuk 2, vers 12). In de context van het Mattheus-evangelie, de enige bron voor het Driekoningen-verhaal, betekent het dat de Wijzen maken dat ze weggelopen, dat Herodes geen informatie krijgt over de plek waar het kind Jezus geboren is en dat daardoor de Heilige Familie de tijd krijgt om naar Egypte te vluchten. Eind goed al goed. In de context van de uitslagen van de zesgym-tentamens moet deze kreet betekenen, dat sommige kandidaten hun werk niet zo best gemaakt hebben. Dat zij een andere weg dan de juiste gekozen hebben bij de antwoorden op de tentamenvragen of de vertaling van teksten. Hij zei het al de tijdschrijver: “Of het allen wijzen zijn...”

Nee, natuurlijk niet, eikel! Iedereen doet zijn best naar vermogen en verdient alleen al daarom waardering, afgezien van het feit of hij geslaagd is of niet. Het geeft voor mijn gevoel dan ook absoluut geen pas om quasi-geleerd, maar vooral smalend commentaar te geven op tentamenuitslagen.

Bah.

Op zondag 22 januari ligt er zoveel ijs op de vijvers dat de schaatsen uit het vet kunnen. Zelfs enkele jonge leraren, aangeduid als "eerwaarde beginnelingen" proberen hun baantjes te trekken en er wordt zelfs een ijshockeywedstrijd geregeld tussen Rolduc en de eeuwige Angstgegner in elke sport: het Kleesj van Zitterd. Zowel op het ijs als op het veld verliest Rolduc. Op 23 januari, maandag bezoekt Mgr. Lemmens zijn filosoficum en komt ook even langs als de jongens zitten te eten. En de volgende ochtend klinkt ter ere van de bisschop de reveille-bel pas om zeven uur. Vanwege dat 'ter ere van' moet dat een uitslaapochtend betekenen en bovendien draagt Mgr. zelf de mis op, om acht uur, schat ik, voor de hele bevolking van zijn nieuwe Rolduc.

Op zaterdag 28 januari krijgt **mgr. dr. P. van Gils**⁵ de zilveren erepenning van de provincie Limburg uitgereikt door de gouverneur, want ten overstaan van het college van Gedeputeerde Staten en ook nog het bestuur van het LGOG (pardon, het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap). **Who the hell is die**

van Gils? Dat is een oud-leraar van Rolduc, natuurlijk, en wel in de jaren 1893 tot 1917, gepromoveerd in de klassieke talen in 1902 in Amsterdam. En op 10 januari was hij net 81 jaar geworden. Na zijn vertrek van Rolduc werd hij

---

⁵ Voor een In Memoriam zie Jaarboek 1956. Hij was een vriend van Beckers, de voornoemde archeoloog.

inspecteur van het lager onderwijs in Limburg en spande zich sindsdien enorm in om de kwaliteit van het katholieke onderwijs te bevorderen. Intussen wil het ijs op de vijvers nog lang niet wijken en worden er dagelijks hardrijwedstrijden gehouden, vooral in het weekend, natuurlijk...

Donderdag 2 februari is Maria Lichtmis en dat gaat op Rolduc altijd met de nodige rituelen gepaard: Hoogmis, kaarsenwijding, processie door de kerk en de plechtige opname van nieuwe gardisten in de Mariagarde, nieuwe tak , speciaal voor de jongsten, van de Mariacongregatie. Het toetje van de dag is de uitvoering van Vondels minder bekende drama 'Peter en Pauwels' over de marteldood van de twee voornaamste apostelen van de RK Kerk. Het Limburgs Toneel krijgt geen echte feestelijke recensie over het spelen van dit zware Vondeldrama. Februari 1950 wordt een zeer culturele maand. Het begint rustig met de jaarvergadering van de Vincentiusconferentie, op zondag 5 februari, nota bene. Op dezelfde dag komt ook de bekende Maastrichtenaar Harie Loontjes langs met een spreekbeurt over dialect en voordrachten in het sappige Maastrichts uit eigen en andermans werk. En dan komen de dagen van de Carnaval in heel Limburg en aangrenzend Brabant en Belgisch Limburg en het Duitse Rijnland. De kroniekschrijver zegt van die zondag 19, maandag 20 en dinsdag 21 februari dat het altijd van die stemmige en prettige dagen zijn en dan heeft hij het natuurlijk niet over optochten, gezang, nachten drinkend doorhalen in gepaste dronkenschap en alles wat bij carnaval hoort: maskers, verkleden, schminken en ga zo maar door. Rolduc gaat weer in geheel eigen stijl met de vastenavond om. **In de eerste plaats kan iedereen zich**

in die dagen naar de kerk begeven, waar de H. Hostie in een monstrans op het altaar wordt getoond om ervoor te bidden en "om eens alles uit te zeggen wat je op het hart ligt." Rolduc brengt verder de aula als cinema in stelling om de gedachten van de leerlingen af te leiden van het grote zingen en slempen. Na de Hoogmis een lezing over de Islam en na de Completen, het late avondgebed, de film Jeanne d'Arc en als uitsmijter de lachfilm 'De ballade van de hoge hoed'. De twee volgende dagen van jolijt verregen totaal en daarom krijgt leraar klassieke talen J. Tagage zijn kans met eigen opnames van het Rolducse leven en tekenfilms. Op de tweede regendag van carnaval grijpen de animatoren naar het wapen van de voordracht als is het onderwerp bekend. Alweer Jeanne d'Arc, Nel Oosthout vertelt een tekst van de beroemde Shaw, vertaald door Eduard Verkade.

Eind februari, begin maart verschijnt een lijst van zieken in de kroniek. Op die lijst staat ook de latere, omstreden bisschop Jo Gijsen, toen op 5 gym, die met een ontstoken blindedarm naar het ziekenhuis moet. De president introduceert op maandag 6 maart een rookverlof, alleen voor pijprokers, alsof dat gezonder is! Zo denkt ook de chroniqueur erover. Hij ziet zuster Agatha van schrik, als protest of uit medelijden met de anderen (rokers van sigaren of sigaretten) van de keukentrap vallen, nog dezelfde dag. En op 11 maart valt "waarschijnlijk uit sympathie voor de zuster" een boom vanaf het steile talud in de keukenvijver. Piet Driesen wil ook vallen voor de zuster ("alle goeie dingen in drieën", zegt hij,) valt en breekt zijn pols. Ik voeg eraan toe: drie rare gevallen net als dat pijprookverlof. Hoe Byzantijns is deze subtiele kritiek op de malle ideeën van de

'Bölles'. Halfvasten valt dit jaar op 19 maart, eigenlijk de feestdag van St. Jozef, arbeider, die nu liturgisch ondersneeuwt, door het "Laetare Jeruzalem", de aanhef van het intredelied van de Hoogmis en niet te vergeten het gregoriaans gezongen advies aan de mensen die diep in de put hebben gezeten: "ut exultetis et satiemini ab uberibus comsolationis vestrae." *Dat jullie maar uitzinnig mogen juichen en verzadigd worden aan de borsten vol met troost, voor jullie bedoeld.* Wat een prachtig beeld opgeschreven in alle vreugde, omdat de strenge Vastentijd alweer voor de helft voorbij is. En de kleur van de kazuifels mag vandaag ook nog eens roze zijn. Kortom: de kerk gaat liturgisch uit de bol en Rolduc mag het Halfvastentoneel zien. En dat werd een enorme productie: **de opvoering van Athalia van Jean Racine**, een bijbels drama over een burgeroorlog in Israëel rond het jaar 850 voor Christus. Maar liefst honderddertig jongens/leerlingen doen mee aan deze enorme productie en vanwege de grote belangstelling voor dit stuk van mensen van buiten zat de zaal van de grote aula toch helemaal vol. Het grote probleem bij de keuze van dit stuk voor Halfvasten was dat er twee belangrijke rollen **vrouwenrollen** waren en dat die niet door jonge vrouwen of meisjes gespeeld mochten worden naar de mores van die nog steeds supervrome tijd. Recensent Wim Engelen vond dat het spelen van twee vrouwenrollen door jonge mannen heel redelijk ging, ondanks dat beiden geen hoge stemmen hadden. Voor de tijd van nu moet dat toch een vreemd gezicht zijn geweest. Maar er was veel meer: koorzang en orkestmuziek, allemaal uit eigen keuken, zogezegd. In de zaal: bisschop/coadjutor dr. A. Hanssen, de burgemeester van Kerkrade, twee bisschoppelijke secretarissen, enkele

Dekens “en vele andere autoriteiten”. 's Anderendaags is het prachtig lenteweer en dan komt de halve vrije dag, toegezegd door de hulpbisschop goed van pas. 's Middags geen school, maar een fikse wandeling als beloning voor het mooie toneel. Het stukje kroniek voor 25 maart wil ik letterlijk citeren: “25 Maart. Op het Groot Seminarie heeft de Priesterwijding plaats. Menigeen op Rolduc denkt op deze dag aan zijn wijding, hetzij ze in het verre verleden ligt, hetzij de toekomst haar nog brengen moet.” Diepe zucht... De dag na de wijding verschijnt al de eerste neomist op Rolduc, (komt ie weer!) de Eerwaarde Heer Peter Wiertz uit Schaesberg, die de plechtige Hoogmis opdraagt met assistentie van de President en twee heerneven. Natuurlijk ook twee priesterjubilea in maart. Het is immers de wijdingsmaand. Langzaam nadert Pasen, maar er is nog tijd voor een goede aprilgrap. Op de zwarte plank hangt een bericht dat het schoolblad weer verschijnt en vele reppen zich om het altijd veelbesproken tijdschrift op te halen. Ze worden bedot met een stokoud nummer. Het begin van de Paasproefwerken is geen aprilgrap, maar bittere ernst, maar op 8 april is het dan toch eindelijk Paasvakantie. In die tijd meldt een van de heren trillingen in de vloer van zijn kamer. Er wordt een bouwkundig onderzoek ingesteld, maar er blijkt niets aan de hand. Toch mijnschade? Een groep fietsers van vijf Gym maakt een mooie fietstocht door Noord-Brabant en doen daarbij de abdij Berne aan en de kathedraal van Den Bosch. Er wordt een vos gevangen in het Bosquet en op woensdag 26 april liggen alle chambretten weer vol. De zwarte vilten herenhoed van de president is spoorloos verdwenen. Gelukkig krijgt hij wel op Koninginnedag een belangrijk lintje: Officier in de orde van Oranje-Nassau. De alarm- en

reveille-bel wordt geluid en iedereen moet naar de aula, zeggen ze. En daar kan iedereen bij de koninklijke plechtigheid aanwezig zijn. Dan de Intercollegiale voetbal ditmaal in Sittard. Rolduc eindigt heel verdienstelijk als tweede. De bedevaart naar de Mariakapel op 5 mei zal droog verlopen, tenminste dat dachten ze, maar het regent de godganse dag. Pas op vrijdag 12 mei is er een nieuwe kans en het is prachtig zomerweer. De Schaesbergpelgrims worden op de terugweg met muziek begeleid door de harmonie. Dat is ongebruikelijk en toch gebeurt het: het moet een enorme inspanning voor blazers en trommelaars zijn geweest. Op maandag 15 mei beginnen de eindexamens. De kandidaten worden “**als een lam ter slachtbank geleid**”, zegt de kroniek. Opgeblazen 'humor' op basis van een belangrijke Bijbeltekst. Niet fijnzinnig en al helemaal niet waar. Een goed voorbereide kandidaat is allesbehalve een lam...

In mei begint met het mooie weer het strikte schoolregiem weer lossier te worden. Er wordt gezwommen in het buitenbad in Kerkrade, er is sport op Hemelvaartsdag (18 mei), een Kerkraads zangkoor komt de president een zanghulde brengen vanwege zijn koninklijk lint, de dag daarop is er het laatste jeugdconcert van het schooljaar en op zondag 21 mei komen de grootseminaristen uit Roermond op bezoek. Ze worden verwelkomd met muziek, zingen een plechtige Hoogmis en een subdiaken en diaken assisteren bij de mis. Voor het diner is er in de aula een soort humoristische uitwisseling van 'schampen' in een openbare discussie, die aan tafel tussen de gangen nog even doorgaat. Het voetballen tussen Groot en Klein levert een gelijkspel op en de visite wordt besloten met een Roermonds toneelspel in

de aula. Hopelijk is er ook genoeg tijd geweest om ervaringen en informatie tussen de jongens en de heren-in-spe uit te wisselen want dat is de bedoeling, natuurlijk.

De laatste twee weken van mei 1950 rondom de Pinksterdagen staat de missie in Indonesië op initiatief van de Missieclub in de belangstelling. Er is een tentoonstelling in de gymzaal, een lezing voor Klein-Rolduc over missie-avonturen in de oost en een verhaal over de positie van de vrouw in Indonesië, een opvallende keuze. Het vertaalstuk voor het eindexamen Engels is in een bloemlezing gevonden en uitgelekt. Nu moet er een nieuwe onbekende tekst komen en de zes-gymmers moeten opnieuw aantreden. Dikke pech.

Veel aandacht besteedt de kroniek aan de benoeming van oud-leerling Cornelis Raedts (1910-1915) uit Venray tot directeur van de Oranje-Nassau-mijnen. Zijn hele studie en loopbaan vanaf Rolduc en al zijn nevenfuncties worden opgesomd en afgesloten met de beste wensen bij zijn nieuwe taak. De portretfoto van Raedts is niet zijn mooiste opname en bepaald niet flatterend. Nors en met neerbuigende mondhoeken blik de nieuwe mijndirecteur in de lens. Sacramentsdag en het jaarlijkse Presidentsfeest vallen dit jaar samen op donderdag 8 juni. De Hoogmis, een defilé van alle leerlingen en studenten, waarbij twee filosofen negatief opvallen omdat ze de fleurige aanblik van luchtige zomerkleding totaal bederven met het dragen van gilets, mannenvesten dus; een gymnastiekuitvoering, die wordt geschrapt vanwege de zomerhitte; een vorstelijk diner, waarbij de jongens van Klein Rolduc ook mogen aanschuiven en waarbij de gangen worden gelardeerd met spitse en geestige tafelredes, doorsneden met hartelijk gelach. Dan

volgt een lange middag om uit te buiken en wat rond te drentelen of gezellig te kletsen op courbanken en tenslotte rond het ondergaan van de zon een concert op de cour vanaf het bordes door het muziekkorps Staatsmijn Maurits. De zondag na het grote feest moet heel Rolduc weer aan de bak: meelopen met de grote Sacramentsprocessie in Kerkrade. De processie doet Rolduc aan; of er een mis wordt opgedragen op de grote cour is niet duidelijk, maar de jongens voegen zich in de stoet voor de tweede helft van de processieroute. Het was warm en het was ver, citeert de kroniek vrij naar de Camera Obscura van Nicolaas Beets.

OP 12 juni beginnen voor VI Gym de eindexamens, dwz de staatsexamens voor de jongens die “niet doorgaan”, zoals dat toen heette. Op 15 juni krijgen zij al hun uitslag. Erg duidelijk is de kroniek hier niet, want op 19 juni volgt de vermelding, dat de “eindexamens” die zijn teruggekeerd, aan een voorbereidende cursus filosofie beginnen. Dat zijn dus de jongens van VI Gym, afdeling Seminarie die een schoolexamen hebben afgelegd en die pas op 29 juni hun uitslagen krijgen. Getalsverhoudingen worden hier niet gegeven, hoewel dat zeer interessant is voor het succes van het kleinseminarie. Ik blik even in de leerlingenlijsten van jaarboek 1950. **De totale groep van jongens van VI Gym bestaat uit 34 personen, 22 van hen staan onder het kopje 'eerste afdeling, Seminarie' en twaalf onder het kopje 'Tweede afdeling, Seminarie Gymnasium'.** Van een van de personen uit de laatstgenoemde groep, weet ik zeker dat hij de wijding later ontvangen heeft, dus de groep die doorgaat is veel kleiner dan de staatsexamens. Alle jongens staan wel gezamenlijk op een groepsfoto. Ik concludeer dat het jaarboek grote moeite neemt om de

getalsverhouding te verhullen, omdat die niet zo gunstig is voor de 'roepingen'. Dat was ook te verwachten want: velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren. Geen wonder dat de president bij het bezoek van de Onderwijzersbond, afdeling Sittard, aan Rolduc op donderdag 29 juni na het gebruikelijke Lof een causerie houdt over priesterroeping.

Intussen gaan de 'eindexamens' toch gezamenlijk op bivak in Herkenbosch. Voor de tweede keer deze lelijke stijlfiguur in de kroniek: eindexamens in plaats van eindexamenkandidaten of geslaagden VI Gym, want het gaat om personen. Ze bezoeken een schuttersfeest in Asenray en zijn natuurlijk ook welkom op het Groot Seminarie. Wellicht om de 'staatsexamens' een laatste kans te geven op het alsnog voelen van roeping. En dan volgen in snel tempo de eerste twee weken van juli, waarin mijn latere leraar Latijn, Jan Rouwet (Roewetje, dus) en de latere leraar Duits Louis Augustus (Der Doeme) allebei vermeld worden omdat ze hun candidaatsexamen hebben gehaald respectievelijk op 3 en 1 juli. Waarin Hubert Moonen, niet gevonden in leerlingenlijst, geprezen wordt omdat hij probeerde met kleren aan 'onze vijver' over te zwemmen, wat niet lukte. Waarin de boerinnenbond van Sevenum op bezoek komt en een rondleiding krijgt van Mathijs Berkels, later aardrijkskunde-docent en vooral trots op zijn geboorteplaats Sevenum. Waarin eindelijk ook alle klassen van hoog tot laag aan hun eindproefwerken mogen beginnen. Waarin 'heel Rolduc' op quatorze juillet in het late avonduur in het water duikt om de examenstress van zich af te schudden. Het moet een bloedhete julimaand zijn geweest en toch wordt op zaterdag 15 juli nog **de jour des jeux**, de jaarlijkse sportdag, meestal vlak na het Presidentsfeest gepland, nog ingehaald. Nota

bene op zondag 16 juni na het souper worden de overgangsuitslagen bekend gemaakt. Op die dag is er een Hoogmis volgens de liturgie van de Dominicanen, opgedragen door wiskundeleraar en oud-leerling H. Salemans. Maandag is dan toch eindelijk de laatste schooldag, waarop er opnieuw een Hoogmis klinkt met een knallend en galmen Te Deum. De bisschop komt met in zijn kielzog vele 'heren pastoors' om de bollebozen hun prijsboeken uit te reiken en warempel daar is dan toch de waardering voor de mensen die wel zijn overgegaan, maar geen prijs haalden, hoewel ze toch keihard naar best vermogen gewerkt hebben. Allen worden gelukgewenst, ook de zittenblijvers die altijd weer een tweede en soms zelfs een derde kans krijgen, voordat het consilium abeundi op de tafel ligt.

Laur Crouzen